

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **МАРТЬЯНОВА Аліна В'ячеславівна**, 1997 року народження, громадянка України, освіта вища – у 2022 року закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури України від 29 червня 2026 року №122, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

НІКОЛАЄВСЬКОЇ Юлії Вікторівни, доктора мистецтвознавства, професора, проректора з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційного розвитку Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Рецензентів:

МАЛОГО Дмитра Миколайовича, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

ОБОЛЕНСЬКОЇ Марії Михайлівни, кандидата мистецтвознавства, викладача кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Офіційних опонентів:

РЯБУХИ Наталії Олександрівни, доктора мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри фортепіано Харківської державної академії культури;

КУПНОЇ Дарини Дмитрівни, кандидата мистецтвознавства, доцента, професора кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР.

на засіданні 22 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **МАРТЬЯНОВІЙ Аліні В'ячеславівні** на підставі публічного захисту дисертації «Фортепіанні сонати Ф. Мендельсона як предмет музикознавчої та виконавської інтерпретації» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського Міністерства культури та інформаційної політики України.

Науковий керівник: **ШАПОВАЛОВА Людмила Володимирівна**, доктор мистецтвознавства, професор, в. о. завідувача кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, що містить науково обґрунтовані результати проведеного здобувачем дослідження. Вона є завершеною та самостійною науковою працею, актуальність теми якої зумовлена необхідністю комплексного музикознавчого та виконавського осмислення фортепіанних сонат Ф. Мендельсона як цілісного жанрового корпусу в контексті європейської музичної культури XIX століття. Особливу актуальність дослідженню надає тривала малодоступність значної частини сонатної спадщини композитора, її повернення до концертної практики у XXI столітті, а також потреба в системному жанрово-стильовому, текстологічному та порівняльно-інтерпретологічному аналізі цих творів. Дисертація висвітлює важливі для сучасного мендельсонознавства та виконавського мистецтва питання, має наукову новизну і практичну цінність, містить нові, актуальні та достовірні результати, що засвідчують важливість проведеного дослідження для сучасного музикознавства та мистецької практики. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувачка має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 3 статті у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Мартянова, А. В. (2024) «Нове життя» маловідомих фортепіанних сонат Ф. Мендельсона-Бартольдї. Аспекти історичного музикознавства, 37, 116–137. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-37.06>
https://aspekty.kh.ua/vypusk37/ASPECTS_37-116-137-Martianova.pdf
2. Мартянова, А. В. (2025) Фантазія («Шотландська соната») Ф. Мендельсона: вплив жанрової атрибуції на виконавську інтерпретацію. Аспекти історичного музикознавства, 40, 170–190. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-40.09>
https://aspekty.kh.ua/vypusk40/aspekt_40_9_170-190Martianova.pdf
3. Мартянова, А. В. (2025) Сонати для двох фортепіано Ф. Мендельсона: становлення жанру та виконавський діалог. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 77, 61–77. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-77.04>
https://intermusic.kh.ua/vypusk77/PROBL77_4-61-77Martianova.pdf

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

НІКОЛАЄВСЬКА Юлія Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційного розвитку Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського із запитаннями, зокрема:

1. *Аналізуючи творчість піаністів, які займаються творчістю Ф. Мендельсона, Ви формулюєте їхню позицію «виконавство як дослідження». Чи можете Ви зпроектувати цей концепт на власну виконавсько-дослідницьку творчість?*
2. *Чи бачите Ви перспективу типології *homo rationalis* / *homo emotionalis* стосовно виконання інших стилів? Чи актуальна вона для виконавців барокової, класичної та сучасної музики?*

На запитання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили голову ради, зокрема, щодо взаємозв'язку наукового дослідження та виконавської практики здобувачка зазначила, що у її роботі виконавство розглядається як один зі способів пізнання музичного твору, а результати теоретичного аналізу безпосередньо впливають на формування виконавської інтерпретації. Вона спиралася на сучасне теоретичне осмислення поняття «виконавське дослідження», представлене, зокрема, у наукових працях Ірини Полусмяк та Кіри Тимофєєвої, а також відзначила академічну традицію кафедри інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І. П. Котляревського. Здобувачка наголосила на ролі сучасних освітніх програм, які сприяють подоланню традиційного розмежування виконавської та дослідницької діяльності та відповідають європейським тенденціям. На прикладі власного дослідження фортепіанних сонат Ф. Мендельсона та виконавської діяльності Роберто Просседи вона продемонструвала двосторонній характер взаємодії наукового аналізу і виконавської практики.

Відповідаючи на запитання щодо перспективності типології зазначено, що модель може бути продуктивною для дослідження виконавських стратегій у різних стильових і жанрових контекстах – від барокової та класичної музики до романтизму й музики XX–XXI століть. При цьому в кожній стильовій системі співвідношення цих начал набуває специфічного змісту залежно від способів роботи з текстом, формою, історико-стильовим контекстом, риторикою, тембром та виконавською експресією. Особливу перспективу здобувачка вбачає у подальшому розвитку цієї дихотомії як динамічної моделі, що дозволяє розглядати виконавця не як носія сталого типу, а як суб'єкта, який змінює свою стратегію залежно від твору, стилю та конкретної виконавської ситуації. Перспективним також визначено застосування запропонованого підходу до сфери слухачького сприйняття – дослідження раціональних та емоційних стратегій слухання і музичної рецепції.

РЯБУХА Наталія Олександрівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри фортепіано Харківської державної академії культури, із питаннями, зокрема:

Окрім безпосереднього впливу творчості Й. С. Баха, як проявляється загальнобароковий вплив у ранніх сонатах Ф. Мендельсона, і як це має враховуватися в їх сучасній виконавській інтерпретації молодими піаністами?

На запитання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента, зокрема було зазначено, що загальнобароковий вплив на формування сонатних опусів молодого Ф. Мендельсона особливо виразно проявляється на жанровому, структурному та драматургічному рівнях. На жанровому рівні це виявляється у засвоєнні моделей клавірної музики XVIII століття: прелюдійності, фугованості, фантазійності та інтеграції поліфонічних принципів у сонатний цикл. На структурному рівні це проявляється у поліфонізації фактури, самостійності голосів, імітаційності, контрапунктичному розвитку та секвенційності. На драматургічному рівні барокові принципи виявляються у розгортанні тематизму, контрастному зіставленні та поступовому нарощуванні напруження. Отже, барокова традиція є для молодого Ф. Мендельсона не моделлю для наслідування, а важливим чинником формування власного сонатного мислення. Було підкреслено, що ранні сонати доцільно вводити до сучасного репертуару з урахуванням їхнього історико-стильового контексту, текстологічної специфіки та особливостей раннього етапу творчості композитора.

КУПНА Дарина Дмитрівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР, із питаннями, зокрема:

Значна частина досліджуваних Вами сонат написана Мендельсоном у юнацькому віці й не публікувалася за його життя. Чи маємо підстави вводити ці твори до сучасного наукового та виконавського обігу, не враховуючи ставлення самого композитора до своєї ранньої творчості?

На запитання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента, зокрема було зазначено, що ранні сонати Ф. Мендельсона мають значну наукову цінність як джерело для реконструкції формування його композиторського мислення та еволюції сонатного методу. Водночас при їх введенні до сучасного виконавського обігу необхідно враховувати ставлення самого композитора до юнацьких творів та факт їхньої неpubлікації за його життя. Було наголошено, що непублікація не обов'язково свідчить про відсутність художньої цінності твору, тому ці сонати можуть бути історично

виправдано введені до сучасного репертуару, зокрема з метою формування молодого виконавця.

МАЛИЙ Дмитро Миколайович, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, із деякими зауваженнями і запитаннями:

*Наскільки універсальною є запропонована Вами дихотомія *homo rationalis* / *homo emotionalis*? Чи може ця модель застосовуватися до аналізу виконавських стратегій інших композиторів, чи її евристичний потенціал передусім пов'язаний із творчістю Ф. Мендельсона?*

На запитання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила рецензента, зокрема було зазначено, що запропонована дихотомія *homo rationalis* / *homo emotionalis* має характер евристичної моделі та не претендує на універсальну типологію. Вона дає змогу виявити домінантні тенденції у виконавській інтерпретації та співвідношення раціонального й емоційного начал. Було підкреслено, що модель особливо продуктивна для аналізу виконавських стратегій у творчості Ф. Мендельсона, але за відповідної адаптації може застосовуватися і до інших композиторів та виконавців, у творчості яких поєднуються структурна організованість і простір для виконавської свободи.

ОБОЛЕНСЬКА Марія Михайлівна, кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, із запитаннями, зокрема:

1. *Чи є «шотландськість» Ф. Мендельсона наслідком звернення до національно-фольклорної традиції, чи радше романтичного конструювання образу Шотландії як історико-культурного міфу?*
2. *Чи не змінює цифрова епоха саме поняття музичного автографа і чи не потребуватиме музичне джерелознавство найближчим часом перегляду своїх традиційних методів?*

На запитання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента, зокрема було зазначено, що у творчості Ф. Мендельсона поєднуються безпосередні враження від Шотландії та романтичне художнє переосмислення країни як культурного міфу, причому визначальним є саме останній чинник. Було підкреслено, що подорож композитора 1829 року стала безпосереднім імпульсом до виникнення Увертюри «Гебриди», Симфонії № 3 «Шотландська» та Фантазії («Шотландської сонати») *fis-moll* op. 28, однак Ф. Мендельсон практично не звертається до автентичного шотландського фольклору шляхом прямого цитування. Зазначено, що «шотландськість» у його творчості формується через інтонаційні, гармонічні, фактурні та колористичні

засоби й не має етнографічно достовірного характеру. У підсумку здобувачка визначила «шотландськість» Ф. Мендельсона як художню реконструкцію романтичного образу Шотландії, пов'язаного з історичною пам'яттю, природою, легендами та культурною самобутністю.

Відповідаючи на запитання щодо цифрової трансформації музичного джерелознавства, здобувачка наголосила, що цифрова епоха створює нові виклики для музичного джерелознавства та зумовлює необхідність перегляду окремих традиційних підходів. Було підкреслено, що в умовах цифрового нотопису традиційний рукописний автограф може бути відсутнім, натомість виникають нові форми авторського документа: цифрові файли, історії редагувань, резервні копії, хмарні архіви, електронне листування тощо. У цьому контексті поняття автографа доцільно розширювати до поняття авторського цифрового сліду. Водночас здобувачка наголосила, що фундаментальні принципи музичного джерелознавства залишаються незмінними: встановлення походження та автентичності джерела, реконструкція етапів формування тексту й визначення авторської волі. Змінюватиметься передусім методичний інструментарій дослідника відповідно до специфіки цифрових джерел.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували 5 членів ради,

«Проти» проголосувало 0 членів ради,

«Утримались» проголосувало 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **МАРТЬЯНОВІЙ Аліні В'ячеславівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Юлія **НІКОЛАЄВСЬКА**